

HİNDİ EDEBİYATI TARİHİ: EDEBİYAT MI TARİH Mİ?

Rubina SAİFE¹
Çeviren: Canan YOĞURT*

Öz

Tarih ve Edebiyat Tarihi aslında birbirlerine benzeyen araştırma alanlarıdır. Konu ve alan bakımından farklılık ilk bakışta söz konusu olabilmesine rağmen, bu ikili arasındaki ayrım sadece bu kadarla sınırlı değildir. Edebiyat tarihi, tarih bilimi açısından mı ya da edebiyat bilimi açısından mı değerlendirilmelidir? Bu konuda birçok teorisyen farklı fikirler ileri sürmüştür. Bu araştırma makalesinde edebiyat tarihinin, tarih bilimi çerçevesinde mi yoksa edebiyat bilimi içerisinde mi ele alınması gerektiği çeşitli kuramcılarının yaklaşımlarına göre sorgulanarak bir durum değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır

Anahtar Kelimeler

Edebiyat Tarihi
Tarih
Tarih ya da Edebiyat
Edebiyat Tarihinin Gerekliği

Makale Hakkında

Araştırma Makalesi
Gönderim Tarihi: 26.06.2022
Kabul Tarihi: 30.06.2022
E-Yayın Tarihi: 30.06.2022

THE HISTORY OF HINDI LITERATURE: LITERATURE OR HISTORY?

Abstract

History and History of Literature are actually similar research fields. Although there may be a difference in terms of subject and area at first glance, the distinction between these two is not limited to this. Should the history of literature be evaluated in terms of historical science or literary science? Many theorists have put forward different ideas on this subject. In this research article, it has been tried to make a situation assessment by questioning whether the history of literature should be handled within the framework of historical science or within the science of literature, according to the approaches of various theorists.

Keywords

History of Literature
History
General History or Literature
The Importance of Literary
History

Article Info

Research Article
Received: 26.06.2022
Accepted: 30.06.2022
OnlinePublished:30.06.2022

¹Bu makale Dr. B. R. Ambedkar Üniversitesi, Delhi, Hindistan'da Dr. Öğretim Üyesi olarak görev yapmakta olan Rubina Saife tarafından kaleme alınan "हिंदी साहित्य का इतिहास साहित्य या इतिहास" başlıklı makalenin çevirisidir.

(International Journal of Hindi Research, <https://www.hindijournal.com/archives/2022/vol8/issue2/8-2-32>, Cilt: 8, Sayı: 2, Yıl: 2022, Sayfa No: 68-70).

* Arş. Gör. Dr. Canan Yoğurt, Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Hindoloji Anabilim Dalı, cananerdemir@erciyes.edu.tr. ORCID: 0000-0002-6841-108X.

Giriş

Dünya üzerinde herhangi bir insan topluluğunun üyesi olabilmek için bir kimse, kendi geçmişini reddetmiş olsa bile, kişinin kendisini geçmişi bağlamında konumlandırması beklenir. Bu sebeple, geçmiş insan bilincinin kalıcı bir safhasıdır. İnsan içinde yaşadığı toplumun ayrılmaz bir parçasıdır. Tarihçilerin temel sorunsalı ise toplumun geçmişle olan bağlarını analiz etmek ve varsa meydana gelen değişimleri tanımlamaktır.²

Diğer bir tabirle tarih, homosapiensi yani insan ırkının paleolitik çağdan atom çağına nasıl evrildiğini anlamaya çalışır. Tarih yazımı; özel ve tekrarı olmayan yaşamların ve olayların kayıt altına alınmasından doğar.³ Āçāryā Nalin Viloçan Şarmā'ya göre, olayların meydana gelme sürecinde veya kronolojik olarak betimlenmesinde çoğunlukla tarih kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra, tarih sözcüğü kimi zaman gelenekleri ifade etmek için de kullanılmaktadır. Tarih, gelenekleri değerlendirir ve kayıt altına alır. "Tarih" sözcüğünün kullanımıyla ilgili tartışmalara dahil olan Şarmā da tarihin amacının, bir ülkenin tarihini, edebiyatını ya da buna benzer herhangi başka bir sanat veyahut mimarlık tarihini kronolojik olarak ele alarak arkasında bir gelenek bırakan bir yapı olarak gördüğünü ifade eder.⁴

Eric Hobsbawm'a göre de tarihin esas görevi, insan ırkının dönüşümlerine ışık tutmaktır. Bu kavramı Arnold Hauser'in bakış açısıyla birleştirecek olursak, her sanat tarihçisinin kırılımları, değişimleri ve yeni başlangıçları izleyerek kendi tarzını oluşturduğu söylenebilir. Nihayetinde her yazar şu tek soru ile karşı karşıya kalmaktadır: Bir tarz oluşumunun sürekli olarak gelişimi, aşamalı olarak çeşitlenmesi ve yoğunlaşması neden belli bir zamanda sona erer? Olaylar niçin yeni bir boyut kazanır ve insanlar neden yeni bir güzellik ve doğruluk arayışına girerler? Eski formüller artık neden işe yaramaz hale gelir?⁵ Öyleyse edebiyat tarihinin tanımını ve amacını anlamaya bir adım daha yaklaşabiliriz. Bu noktada, tam da Rāmçandra Şuklā'nın da söylediği gibi, edebiyat tarihini şöyle tanımlamak mümkündür: Bir ülkenin edebiyatı, o ülkede yaşayan insanların düşün yapısının birikmiş yansıması olarak görüldüğünde, o ülkedeki insanların zihniyetinin değişmesiyle birlikte

² Hobsbawm, Eric J., İtīhāskār kī çintā, anu: kṛshṇa çautanya va gopāl pradhān, granthšīlpī, Nayī Dillī, 2007, pṛshṭh: 26.

³ Hobsbawm, pṛshṭh: 48, 84, Eric J., İtīhāskār kī çintā, anu: kṛshṇa çautanya va gopāl pradhān, granthšīlpī, Nayī Dillī, 2007, pṛshṭh: 48, 84.

⁴ Rāje, Dr. Suman, Sāhityetihās rū sanraçnā aur svarūp, Dr. Suman Rāje, grantham, Kānpur, 975, pṛshṭh: 78.

⁵ Hauser, Arnold, Kalā kī itihās darṣan, anu rū gopāl pradhān, granthšīlpī, Nayī Dillī, 200, pṛshṭh: 499.

edebiyatın doğasının da değiştiği bir gerçektir. Bu zihniyetlerin baştan sona değerlendirilerek edebî geleneklere uyumlarının incelenmesi edebiyat tarihinin ilgi alanına girer.

Avrupa'da ise edebiyat tarihi kavramına ilişkin birtakım görüş ayrılıkları olmuştur. Bunların başında, Fransız tarihçi Tene, tarihte, edebiyatta meydana gelen çeşitli eğilimlerin kökeninde üç unsurun etkin olduğunu öne sürmüştür: Irk, mekân ve zaman. Tene'nin edebiyat tarihi yazımı ile ilgili açıklaması; ülkenin etnik geleneklerinin, ulusal ve toplumsal koşullarının incelenmesinin gerekli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Ancak İngiliz edebiyatının ünlü tarihçisi William Hadson, edebiyatın karakterinin ve yeteneğinin gelişim sürecinde ihmal edilemeyeceğini vurgulamaktadır. Alman düşünürler ise edebiyat tarihçiliğinde dönem bilincine vurgu yapmışlardır. Rus eleştirmen Sakulin, edebiyatın eğilimlerini ve gelişim süreçlerini ekonomik koşulların eleştirisi ve sınıf mücadelesi ile ilişkilendirmiştir. Hindistan'da da teorisyenler, edebiyat tarihi kavramı üzerinde bir fikir birliğine sahip değillerdir. Rāmçandra Şuklā'nın yukarıda bahsedilen tanımına ek olarak Dr. Rāmkelāvan Pāndey de Hindî edebiyatı tarihiyle ilgili kendi düşüncesinden şöyle bahseder: Edebiyat tarihi yazan kişi sadece bir edebiyatçı değildir; o aynı zamanda bir bilim insanı, bir sanat uzmanı, bir filozof ve bir sosyologdur. Edebiyatı canlı ve yaşamsal bilincin bir ifadesi olarak şekillendirmeye çalışmak zorunda olan ise günümüzün edebiyatçısıdır.⁶

Edebiyat Tarihi ile Tarih Bilimi Karşılaştırması

Dr. Shambhunāth Singh, Hindî edebiyatının toplumsal rolü hakkında günümüzde bilim insanlarının tarihe ilişkin algısının çok değiştiğini yazmıştır. Bu inanca göre tarih, yalnızca olayların ve bireylerin biyografilerinin bir derlemesi olmadığı gibi, ideolojilerin basit bir değerlendirmesinden de ibaret değildir. Bu, insan bilincinin eleştirel bir kayıdır. Tarih, doğrudan veya dolaylı bir biçimde etkiye tepki olarak gelişen insan bilincinin değerlendirilmesi olarak nitelendirilebilir. İnsanın her eylemi, çevresi ve diğer faaliyetleriyle çeşitli şekillerde ilişkili olduğundan kendi bilincinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu yüzden ki tarih insanın kendi gelişim sürecinin bir diğer adıdır. Bu bakımdan ele alınacak olursa Hindî edebiyatının tarihi, Hindistan'ın çeşitli etki-tepki mekanizmalarıyla ilişkili olarak yeniden gözden geçirilebilir.⁷

⁶ Uddhat, Sāhityetihās rū sanraçnā aur svarūp, Dr. Suman Rāje, grantham, Kānpur, 975, prshth: 9.

⁷ Uddhat, Rāje, Dr. Suman, vahī, prshth: 9.

Dr. Manager Pāndey'in deyimiyle, insanlık tarihi insanın amaçlı eyleminin bir sonucu; edebiyat tarihi ise edebî değişim ve sürekliliğin diyalektik olarak gelişimine ilişkin yorumlanmasıyla mümkün olur.⁸

Böylece edebiyat tarihi içerisinde sadece yazarların ve eserlerinin incelenmediğini, aynı zamanda belirli bir dönemin toplu eserlerinin bir bütün olarak incelendiğini görmekteyiz. Edebiyat tarihi çalışmalarında net bir tarih anlayışı olmakla birlikte, içerisinde millî ve dilsel karakter de vardır. Edebiyat tarihi, dönemlerin ve akımların gelişim sürecini araştırır. Tarihçi ise tarih yazarken ihtiyacına dair bir fikir veren ve tarihin sürekliliğinin temsil edildiği konu seçimiyle yetinir. Her dönem, kendi devrine göre tarihsel gerçeklikleri düzenler ve yapısal olarak açıklar. Tarih, tüm insan bilincinin işleyişinin eleştirel bir kayıdır. Edebiyat tarihi ise sadece genel insanlık tarihi bağlamında ele alınabilir. Bu açıdan bakıldığında, edebiyat tarihi disiplini ile tarih biliminin özdeş olduğu; ancak konu ve alan bakımından farklılık gösterdiği düşünülebilir. Fakat bu ikili arasındaki tek fark bu değildir. Aralarında birçok ayırım vardır ve edebiyat tarihini diğer bilimlerden ve genel tarih biliminden ayıran da bu farklılıklardır.

Suman Rāje'ye göre bu farklılıkların başında dilin bir vasıta olması gelir. Edebiyatın dil sayesinde diğer güzel sanatlar alanlarından ayrıştığı gibi, genel tarih bilimiyle de arasına bu sayede bir sınır çizdiğini ifade eder.⁹

Yine de dili, tarih ve edebiyat tarihi arasındaki temel ayırım olarak değerlendirmek bilimsel olarak uygun bir yaklaşım olmaz. Aslında buradaki en büyük fark geçmişi gözden geçirme, değerlendirme ve üzerine düşünme şeklimizdir. Tarih disiplininde belgeler, arkeolojik kanıtlar, olgular ve olaylar tartışmanın temelini oluştururken, edebiyat tarihinde ise eserlerin değerlendirilmesi, geleneğin yorumlanması ve dönemin sosyo-kültürel bilincinin gün yüzüne çıkarılmaya çalışılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Edebiyat tarihi yazımında içinde edebiyatçının yaratıcılığı bağlamında hayatın gerçekliğinin bir yansıması da vardır. Edebiyat bilimi delil söz konusu olduğunda bir bilim olarak görülebilir ve aynı zamanda tarihe de bu noktada oldukça yakındır; ancak gerçeklerin bilgisine dayalı değerlendirmede çıkar ve duyarlılık ön planda olması durumunda edebiyat tarihi, tarih bilimi olarak görülemez. Edebiyat tarihi içeriği bakımından, edebiyatın sanatsal

⁸ Uddhat, Rāje, Dr. Suman, vahī, p̄rshth: 12.

⁹ Pāndey, Dr. Manager, Sāhitya kā itihās kyā hai, āloṇā, canvarī-mārṇ, 973, p̄rshth: 6.

biçimi ve değeri konusundaki farkındalığı ve aynı zamanda sanatın doğasının sürekliliği nedeniyle, genel tarih biliminden ayrılır.¹⁰

Tıpkı bir olayın gerçekleşikten sonra tarih haline gelmesi ve tarihsel bir gerçek olarak kullanılabilmesi gibi, edebiyat da bir kez oluştuktan sonra artık o tarihin bir nesnesi haline gelir. Ancak edebiyatın bir tarih belgesi olarak kullanılması da birçok sorunu beraberinde getirebilir. Tarihçinin geçmişte vuku bulmuş eylemler, olaylar ve deneyimleri hakkında sahip olduğu bilgi ne olursa olsun, bunlar ikinci plandadır. Her şeyden önce başlı başına bir anlam taşıyan ve önem arz eden sanat ve edebiyat eserleri bile tarihin canlı akışı bağlamında değerlendirildiğinde yalnızca bir belge olarak görülürler ve çeşitli şekillerde yorumlanabilmeleri mümkündür. Bunlar aslında var olan, bilinen ve sonra kaybolan tarihi unsurlardır; fakat değeri bir şekilde mutlak ve zamansız olan önemli nesnelere. Aslında onlar aracılığıyla ne temsil ettikleri tarihsel olayların nesnel anlamını keşfedebiliriz ne de bu eserlerin çağdaşlarımız için tam olarak anlamını ve önemini doğru bir şekilde idrak edebiliriz. Zira, onlara verdiğimiz değerlerin gerçekte nasıl bir meşruiyet olduğunu bile anlayabilmek güç olsa gerektir.¹¹

Dahası ele aldıkları konular ve konuları işleyişleri bakımından incelendiğinde edebiyat tarihi ile genel tarih arasındaki fark aslında kendi doğalarının bir sonucudur. Öte yandan tarih bilimi için aslında gerçek olan bu tarihsel olaylar bir kez meydana gelip sona erer. Tarihçinin yapması gereken ise söz konusu olan şey her neyse onları elde etmeli, sonra sırasıyla analiz etmeli ve yorumlayarak onu yeniden inşa etmelidir. Bu açıdan bakıldığında, W. P. Ker'in edebiyatta işlenen motiflerin günümüzde de geçerliliğini koruduğu söylemi oldukça doğrudur. Bu motifler geçmişte olup biten bir yapı şeklinde olmadığından tarih olarak nitelendirilmeleri de doğru olmaz. Halihazırda edebiyat tarihi, gerçek anlamıyla tam olarak tarih sayılmaz; çünkü o hep aslında günümüze değin uzanır ve bize ona dair bilgiler verir. Tarihsel olan ve geçmişte var olan ile tarihsel olmasına rağmen şu veya bu şekilde günümüzde de mevcut olan arasında bir fark vardır.¹² Jallianwālā Bāgh Katliamı ve Godān adlı roman bu duruma örnek olarak verilebilir. Jallianwālā katliamının geleceğin siyaseti ve toplumu üzerindeki etkisi ne kadar büyük olursa olsun, bu olay bugün gerçek haliyle mevcut değildir. Sadece belgelerde ve diğer tarihi kaynaklarda yaşandığına dair kanıtlarla açıklanabilir. Oysaki, bir edebî eser olarak (ve aynı zamanda yaşanmış bir olay olarak) Godān adlı roman, meydana getirildiği haliyle bugün de aynı formda

¹⁰ Uddhat, Rāje, Dr. Suman, vahī, p̄rsh̄th: 92.

¹¹ Pāndey, Dr. Manager, vahī, p̄rsh̄th: 15.

¹² Hauser, Arnold, vahī, p̄rsh̄th: 37.

mevcuttur. Hangi edebiyat tarihçisi için olursa olsun bütün edebî eserler tamamen yok edilmedilerse ya da herhangi bir nedenden dolayı tahribata uğramadıysa her zaman birincil kaynak olarak mevcudiyetini korurlar. Bu yaklaşımlara ilaveten, bazı araştırmacılar edebiyat tarihinin olmadığı, bilakis tarihin edebiyat yazarlarına ait olduğu görüşünü savunurlar. Bu bakış açısından hareketle, edebiyat tarihi bir anlamda dilin tarihi ve felsefe tarihinden önce gelebilir.¹³

KAYNAKÇA

1. Hobsbawm, Eric J., İtihāskār kī çintā, anu: kṛshṇa çautanya va gopāl pradhān, granthşilpī, Nayī Dillī, 2007, pṛshṭh: 26.
2. Hobsbawm, pṛshṭh: 48, 84, Eric J., İtihāskār kī çintā, anu: kṛshṇa çautanya va gopāl pradhān, granthşilpī, Nayī Dillī, 2007, pṛshṭh: 48, 84.
3. Rāje, Dr. Suman, Sāhityetihās rū sanraçṇā aur svarūp, Dr. Suman Rāje, grantham, Kānpur, 975, pṛshṭh: 78.
4. Hauser, Arnold, Kalā kī itihās darşan, anu rū gopāl pradhān, granthşilpī, Nayī Dillī, 200, pṛshṭh: 499.
5. Uddhat, Sāhityetihās rū sanraçṇā aur svarūp, Dr. Suman Rāje, grantham, Kānpur, 975, pṛshṭh: 9.
6. Uddhat, Rāje, Dr. Suman, vahī, pṛshṭh: 9.
7. Uddhat, Rāje, Dr. Suman, vahī, pṛshṭh: 12.
8. Pāndey, Dr. Manager, Sāhitya kī itihās kyā hai, āloçṇā, canvarī-mārç, 973, pṛshṭh: 6.
9. Uddhat, Rāje, Dr. Suman, vahī, pṛshṭh: 92.
10. Pāndey, Dr. Manager, vahī, pṛshṭh: 15.
11. Hauser, Arnold, vahī, pṛshṭh: 37.
12. Rāje, Dr. Suman, vahī, pṛshṭh: 92.
13. Rāje, Dr. Suman, vahī, pṛshṭh: 92.

¹³ Rāje, Dr. Suman, vahī, pṛshṭh: 92.